

DET NASJONALE STATSADVOKATEMBETET

Mottakere ifølge liste

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato:

21/1418 - 1 / FRA007

11.06.2021

Inspeksjonsrapport av Seksjon for seksuallovbrudd

1. INNLEDNING

Det nasjonale statsadvokatembetet (NAST) gjennomførte inspeksjon av Seksjon for seksuallovbrudd (SFS) tirsdag 11. mai 2021. Embetet var representert ved statsadvokatene Kim Sundet, Carl Fredrik Fari, Marit Formo og Frederik Ranke (rapportskriver). Fra Kripos møtte Kristin Kvigne (sjef Kripos), Ketil Haukaas (assisterende sjef Kripos), Eivind Borge (avdelingsleder, Etterforskningsavdelingen), Ellen-Sofie Terland (fungerende avdelingsleder, Retts- og påtaleavdelingen), Anne Cecilie Dessarud (leder, påtaleseksjonen), Emil H. Kofoed (seksjonsleder, SFS), Line Berbu (avsnittsleder SFS), Ole Kristian Bjørge (politiadvokat tilknyttet SFS) og Oda Karterud (politiadvokat tilknyttet SFS)

Den forrige inspeksjonen av SFS fant sted i september 2019. Den planlagte inspeksjonen i 2020 utgikk på grunn av pandemien.

Avdelingsledelsen redegjorde innledningsvis kort for den pågående omorganiseringsprosessen. Intet er avklart, men SFS vil sannsynligvis bestå, selv om seksjonen må være beredt på at det kan bli enkelte endringer.

2. SEKSJONENS ORGANISERING

Seksjonsleder Kofoed redegjorde for dagens organisering og bemanning av seksjonen. Seksjonen er nå inndelt i 3 hovedgrupper:

- 1) Gruppen for TA (tilrettelagte avhør) og sekvensielle avhør
- 2) Etterforskningsavsnittet for seksuallovbrudd
- 3) Etterretningsavsnittet

I tillegg er SFS samlokalisert og samarbeider nært med Seksjon for bekjempelse av internettrelaterte overgrep (SIO), som nå organisatorisk hører under NC3.

SFS ble i 2017 og 2018 forsterket med flere nye stillingshjemler etter at Kripos ble tildelt 60 millioner kroner som var øremerket for å styrke innsatsen mot seksuallovbrudd. Fra 2019 har Kripos måttet tåle budsjettkutt. Nedtrekket har også berørt SFS som er blitt redusert med elleve stillinger. Kofoed understreket likevel at seksjonen er relativt godt bemannet. Etter siste inspeksjon har det skjedd enkelte organisatoriske endringer. Voldtektseksjonen ble 1. januar 2020 formelt slått sammen med SFS. Barnevoldsavsnittet ble 1. juni 2020 overført voldsseksjonen.

Kofoed understreket under gjennomgangen at seksjonen er endringsvillig og vant til endringer. SFS har også gjennomført selvvalgte tilpasninger og gjennomført en dreining av aktivitetene. Seksjonen ønsker i enda større grad å fokusere på følgende prioriteringer:

Kripos ønsker å bygge spisskompetanse og arbeide strategisk på kriminalitetsområder der man ikke kan forvente det samme av politidistriktene. På den måten vil Kripos i enda større grad enn i dag utfylle de lokale distriktene. For det andre er det viktig å øke seksjonens bidrag til fag- og metodeutvikling for norsk politi. For det tredje er det viktig at SFS går inn for å utfylle fremfor å konkurrere med distriktene. Derfor vil seksjonen i større grad initiere saker og prosjekter mot resten av politi-Norge på enkelte utvalgte innsatsområder. Den søker å etablere samarbeid med distriktene og bistå med spisskompetanse der det er behov. SFS mener det er uskjønnsomt om Kripos i for stor grad blir ansett som en ren ressurs for distriktene.

De to politiadvokatene fra Retts- og påtaleenheten som er tilknyttet seksjonen har arbeidsoppgaver som berører alle seksjonens ansvarsområder. Arbeidsoppgavene for politiadvokatene er å drive rådgivningsvirksomhet innenfor og utenfor egen organisasjon, konsultativ bistand til påtale og etterforskere i distriktene, håndtere rettsanmodninger innenfor saksfeltet, skrive høringer og delta i utarbeidelse av rapporter, delta i arbeidsgrupper og være påtaleansvarlige i egne saker.

3. KRIMINALITETSUTVIKLINGEN

SFS presenterte oppdaterte tall som viser utviklingen i antall anmeldte seksuallovbrudd fra 2016 til 2021. Tallene viser en moderat økning fra 2016 til 2018, men at tallet har vært synkende fra toppen i 2018. Det kan ikke utelukkes at nedgangen i 2020 skyldes pandemien.

Voldtektssaker utgjorde i 2019 totalt 29 prosent av antallet anmeldte seksuallovbrudd i Norge. De anmeldte er i all hovedsak menn. I 2019 var 18 prosent av de anmeldte under 18 år på gjerningstidspunktet.

4. SEKSJONENS ANSVARS- OG FAGOMRÅDER OG PRIORITERINGER

Seksjonen har fire hovedansvarsområder innenfor sine fagområder:

- Etterforskning av egne straffesaker
- Bistand til politidistriktene
- Etterretning
- Kompetanseoverføring

Hovedsatsningsområdene for 2021 er seksuallovbrudd begått på det mørke nettet/TOR-nettverket og direkteoverførte overgrep på internett. Dette er områder hvor det antas at resten av politiet vil kunne ha behov for å lene seg på Kripos' spisskompetanse. Kofoed understreket at utfordringene ved denne typen etterforskning er at den er offerbasert. Det kan derfor være krevende å prioritere valg av sak når man kommer over flere internettsider hvor overgrep begås. Kofoed viste til at andre innsatsområder i fremtiden eksempelvis vil kunne være reisende seksualforbrytere, kryptovaluta, "barnehagesaker" og innsats mot kjente høyrisikokandidater.

Seksjonen har valgt å nedprioritere overtredelser der politidistriktene normalt ikke har det samme behovet for bistand. Voldtekt av voksne personer og tilrettelagte avhør er eksempler på fagområder som derfor ikke vil gis like høy prioritet som tidligere.

For å nå målsetningen om en spisset dreining av aktiviteten, mener Kripos og seksjonen at det er mer hensiktsmessig å aktivt bidra i etterforskning av saker i samarbeid med distriktene enn å drive fullskala etterforskning alene. Det betyr ikke nødvendigvis at SFS ikke vil levere egne saker, men at man i prosjektene fortløpende må vurdere om det er mest skjønnsomt å fase etterforsknings- og påtaleansvaret over til et distrikt. De prioriterte innsatsområder vil avdekke kriminalitet som politidistriktene i utgangspunktet har ansvaret for å etterforske. I slike saker vil Kripos i realiteten ha etterforskningsansvaret i den innledende fasen, men vil også kunne bistå distriktene etter at ansvaret er faset over på politidistriktene. I diskusjonen omkring dette ble det fra NASTs side

understreket at seksjonen må ta høyde for at det som følge av påtaleinstruksens trekkregler, avdekkes kriminalitet som tilsier at Kripos må ha etterforsknings- og påtaleansvar helt til saken er avgjort.

5. BISTAND TIL POLITIDISTRIKTENE

En stor del seksjonens ressurser går med til bistand til politidistriktene. SFS redegjorde for saksområder hvor seksjonen hadde gitt bistand til politidistriktene i perioden 2019-2021. Omfanget av bistand varierer, og det varierer på hvilket tidspunkt og hvor lenge seksjonen yter bistand. Bistand til politidistriktene skal nå primært skje innenfor innsatsområdene. Samtidig vil det naturligvis være enkeltsaker som etter sin art og kompleksitet innebærer at Kripos vil yte bistand til politidistriktene. SFS mener at man ved hovedsakelig å prioritere bistand til politidistriktene på hovedsatsningsområdene vil utnytte seksjonens ressurser bedre. Det er viktig at den bistanden Kripos yter til resten av politiet bidrar til å øke og vedlikeholde seksjonens spisskompetanse.

6. SEKSJONENS EGNE SAKER

Politiadvokatene Bjørge og Karterud redegjorde for seksjonens arbeid med etterforskning av kriminalitet begått på "det mørke nettet" og direkteoverførte overgrep. NAST bifaller prosjektenes organisering og arbeidsmetodikken.

Etterforskning av seksuallovbrudd begått på TOR-nettverket

Formålet med innsatsen er å avdekke og stanse seksuelle overgrep mot barn på "det mørke nettet" gjennom å kartlegge norske overgripere som opererer på TOR-nettverket. Gjennom innsatsen vil Kripos øke sin erfaring og evne til å identifisere og prioritere personer som begår overgrep mot barn.

Direkteoverførte bestillingsovergrep på internett

Kripos styrker også innsatsen mot direkteoverførte overgrep begått på internett. Det vil si overgrep som blir tilrettelagt eller på annet vis fasilitert i utlandet. Overgrepene sendes i sanntid via kommunikasjonstjenester med både chatt- og videofunksjon. Videoene og bildene blir normalt ikke

lagret. De sentrale bevisene vil normalt være epostkorrespondanse, chatsamtaler og betaling for tjenesten.

Hovedformålet med innsatsen er å avdekke og stanse seksuelle overgrep mot barn. Arbeidet med denne typen saker vil forhåpentligvis øke politiets samlede oversikt over relevante aktører som kan knyttes til bestillinger av direkteoverførte overgrep. På den måten kan Kripos settes i stand til å dele informasjon til politidistriktene. Innsatsen vil øke seksjonens spisskompetanse på direkteoverførte overgrep. Dermed vil forhåpentligvis hele politiets evne til å etterforske denne typen kriminalitet styrkes.

Seksjonens innsats mot direkteoverførte overgrep vil trolige føre til en produksjon av saker som lokale politidistrikter vil få etterforskningsansvaret for. Samarbeid og informasjonsdeling med utenlandsk politi er viktig for å etterforske denne typen overgrep.

Andre saker

Saksnummer: 14394700

Saken ble omtalt i forrige inspeksjonsrapport og gjelder direkteoverførte seksuelle overgrep mot fem barn på Filippinene. Hovedforhandling ble gjennomført i januar i år. Oslo tingrett avsa fellende dom 23. mars 2021. Domfelte som ble dømt til fengsel i 13 år har anket, men silingsspørsmålet er ennå ikke avgjort.

Saksnummer: 14709131

Saken gjelder nedlastning og/eller deling av overgrepsmateriale. Siktete i saken er tidligere domfelt to ganger for seksuelle overgrep mot barn. Ved siste dom ble han idømt seks års forvaring. Siktete godtok til slutt tilståelsesdom, men anket straffutmålingen til lagmannsretten. Anken ble nektet fremmet i januar 2021.

Saksnummer: 14641993

Saken gjelder nedlastning og besittelse av overgrepsmateriale. Saken gikk som tilståelsesdom i mai 2020. Den domfelte tingrettsdommeren anket straffutmålingen til lagmannsretten, men anken ble i september 2020 nektet fremmet av Borgarting.

Saksnummer: 15030362

Saken gjaldt en lege som hadde tett kontakt med mistenkte overgripere i Nederland og Storbritannia. Det var informasjon om at han hadde vært på reiser med disse to personene til India. Legen hadde også gjennomført genitalundersøkelser på et barnehjem i Uganda. Det fremstod som svært uvisst om disse undersøkelsene var medisinsk nødvendige. Legen ble pågrepet i mars 2020 og satt fire uker i varetekt. Det ble ikke avdekket avgjørende funn i beslaget. Siktete ble derfor løslatt og saken ble henlagt etter bevisets stilling.

7. Etterretning

Seksjonens arbeid med etterretning er satt i system, og det er etablert et etterretningsteam som jobber på tvers av de ulike gruppene på SFS og SIO.

Innsanking av etterretning har som hovedmålsetting å forhindre nye seksuallovbrudd. Derfor er det viktig for Kripos å bidra til ytterligere å heve kvaliteten på etterretningsarbeidet i politidistriktene. Dette gjøres blant annet gjennom undervisning og kompetanseoverføring.

Fokusområdene for analog etterretning er:

- Overgrep i hjemmet,
- Overgrep i forbindelse med fritidsaktivitet,
- Overgrep i skolen og barnehage,
- Nordmenn som begår overgrep mot barn i utlandet, de såkalt reisende, seksualforbryterne,
- Voldtekter av personer over 18 år.

Fokusområder for digital etterretning er:

- Barn som selger egenprodusert overgrepsmateriale,
- Fildeling,
- Utpressing med seksuelt motiv,
- Barn som forledes med seksuelt motiv over internett (grooming),
- Direkteoverførte overgrep på internett/mørkenettet.

8. Embetets kommentarer til inspeksjonen

SFS er etter NASTs oppfatning en slagkraftig seksjon med stor faglig kompetanse. SFS er en sentral bidragsyter i politiets innsats for å bekjempe alvorlige seksuallovbrudd.

Det er positivt at seksjonen er tilpasningsdyktig og endringsvillig. Seksjonens oppsett virker solid tross nedtrekket de to siste år. Det skyldes nok tilleggsbevilgningene i 2017 og 2018 bidro til å styrke seksjonen. Embetet mener at de grep og tilpasninger seksjonen har foretatt virker fornuftige, ikke minst med tanke på at også seksjonen merker nedtrekket Kripos de seneste par år er blitt utsatt for.

Embetet er tilfreds med at SFS vil bestå som egen seksjon. NAST antar at dette vil gi en form for arbeidsro som vil styrke seksjonens produksjon av straffesaker, enten Kripos har det fulle ansvaret for etterforskningen eller at politidistriktene etter hvert overtar ansvaret for å avgjøre dem.

NAST støtter seksjonens strategi om å unngå at det ytes for mye bistand til distriktene på områder der spisskompetanse kanskje ikke bygges eller opprettholdes. Det fremstår som fornuftig at seksjonen ønsker å rette et særskilt fokus mot overgrep på "det mørke nettet" og direkteoverførte overgrep på internett. Dette er områder som politidistriktene neppe har stor erfaring med. Dette er alvorlige kriminalitetsområder hvor Kripos kan bygge en spisskompetanse som utvilsomt vil komme resten av politiet til nytte.

NAST er derfor positiv til planen om at Kripos etterforsker saker på mørkenettet og direkteoverførte overgrepssaker på internett i en tidlig fase. Etter hvert som arbeidet med saken skrider frem, vil det være lettere å se om Kripos bør beholde ansvaret for etterforskningen, eller om det bør overføres til

et lokalt distrikt. Dersom et distrikt overtar etterforskningsansvaret vil det være helt avgjørende at overføringen skjer på en sømløs måte.

Det er på det nåværende tidspunkt krevende å vurdere om hvorvidt denne strategien vil bære frukter, men NAST stiller seg bak den. Det er også viktig at en slik strategi får tid til å virke etter hensikten. Først om et par år vil det være mulig å ta stilling til om dette strategiske grepet bør videreføres. For NAST er det samtidig viktig å understreke at etterforskningen av saker på mørkenettet og direkteoverførte overgrep vil kunne avdekke forhold som Kripos etter påtaleinstruksen må ha ansvaret for. Selv om en slik etterforskning krever store ressurser vil gevinsten kunne være stor. En slik etterforskning vil også kunne generere saker som de øvrige distriktene kan overta ansvaret for. NAST understreker at også andre omstendigheter enn selve trekkreglene kan nødvendiggjøre at Kripos har noen egne saker, herunder hensynet til kompetanseutvikling for seksjonens ansatte samt politiadvokatene tilknyttet denne. Det vises for øvrig til tidligere inspeksjonsrapporter som understreker det samme.

NAST er enig med sjef Kripos i at samarbeidet mellom seksjonen og embetet har vært og fortsatt vil være tett og godt.

Embetet vil avslutningsvis takke for en godt forberedt og gjennomført inspeksjon. Embetets inntrykk er at seksjonen preges av et høyt aktivitetsnivå og et stort engasjement fra faglig dyktige medarbeidere. Vi føler oss trygge på at seksjonen vil levere gode resultater fremover og utgjøre et viktig bidrag til politiets samlede bekjempelse av seksuallovbrudd.

Frederik Gunnar Ranke
statsadvokat

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Gjenpart;

Riksadvokaten

Statsadvokatene ved NAST

Mottakere

Ellen-Sofie Terland
Kripos

Postboks 2094 Vika,

0125 OSLO

KOPPI